

לְהַלֵּין הָר

מחקרים בספרות, במוסיקה ובהיסטוריה
של דוברי הלאדינו

א

עורכים

יהודית דישון ושמואל רפאל

©

כל הזכויות שמורות למרכז לחקר הלאדינו ע"ש נעימה ויוהשע סלטי

עיצוב העטיפה: דוד פאר-לב

עימוד: יהונתן מצגר

עריכת הלשון: חיה אלחיני

בוחורת

7

בפתח הקובץ

קהילת וחברה

			ירון הראל
9	לכבוד האומה ולכבוד אלהי ישראל":
השפעת הרפורמות העות'מאניות על ביטול
מנוג החקת המן ועמלק		
31	"יו סו איל אמיגו דיל ריין": קווים לדמותו
של אלברט (אלבירט) גיניאו (1890-1943)	עליזה מיווחס גיניאו	
65	שיר תהילות החזיל	שמעאל רפאל	
			שירה ופרוזה
85	שירי זיכוח של שלמה שרביט הזוב
משałוניקי	יהודית דישון	
113	פרשת זרייפוס והשתקפותה
בשני רומנים בלבדינו	ניצח זורי	

הקובץ רואה אור בסיוון

הארצָה למסְרַר הַלְּאָדִין עַיִשׂ נְעִימָה וַיְהִוֶּשׁ סָלִיטִי

תשס"ד (2004)

קרן שלוניקי למחקר ספרות לאדינו ע"ש שלמה רاؤון מרודי ז"ל,
אוניברסיטת בר-אילן

מועצת המערכת:

**פרופ' משה אורפלי, פרופ' יהודית דישון, פרופ' אדווין סרובי
פרופ' שמואל רפאל, פרופ' אורה (וודהרג) שורצולד**

— קרוב משפחתה — היהודי-ספרדי שהגיע לתפקיד רם ונבחר כציר הפלמנט היווני, ובת הילא נאם לוח מסורת האדינו וביקש לשיער לאנשי עמו במוסדות החברתיים הספרדים-היהודים. ד"ר שמואל רפאל, ראש המחלקה לספרות עם ישראל וראש המרכז לחקר הלאדינו ע"ש נעמה ויוהשע סלטי באוניברסיטה בר-אילן, בוחן בחינה ספרותית-חברתית את שיר הקופלאס על אוניברסיטת בר-אילן, ומציין בחזה את עולמה של החברה היהודית-אודות תכשילי החצילים, ומצביע על מתחמי החצילים. בחטיבת השניה, סיירה הספרדית דוברת הלאדינו מבعد למתחמי החצילים. בחטיבת השניה, סיירה ופרחה, אמרה של פרופ' יהודית לדשן, יוצר ההנלה של המרכז לחקר הלאדינו, המתעמק ביצירתו השירית של שלמה שרביט הזוב — משורר, מתרגם, פרשן, דרשן וגם איש מדע שחיו ופעלו בשאלונייק במאה הארבע-עשרה, ורק מעט משירתו ידוע ומכור בספרות המחקרית. במאמר מוצגת פעילותו הפיטנית של שרביט הזוב, ונבחנים אחדים משידי הויכוח שהיבור. גבי, ניצה דורי הכותבת עבודות דוקטור בספרות המרכז לחקר הלאדינו, חושפת היבט מוכרי פחות בספרות הלאדינו, והיא מציעה הסתכלות ספרותית ברומנים שנכתבו לאדינו ואשר במרקורים עדשה פרשת דרייפוס — פרשה אשר הסערה את העולם היהודי והספרדי-יהודי כאחד. דורי בוחנת בחינה לשונית-טקסטואלית רומנים אחדים שראו אור בלאדינו, ומראה שהפרשנה שימושה גורם חשוב בתודעה הציונית של היהודים-הספרדים בזורה.

אנו מודים לכל אלה אשר מגלים עניין בלאדינא, ומעודדים אותם להתמיד ולפרסם מחקרים "יהודים" שבמרקורים לשונם ותרבותם של היהודים-הספרדים. יעדנו על הכרה הגבי נעימה ומרא יהושע סלטי מיסדי המרכז לחקר הלאדינו בר-אילן, על האמונה בחשיבותה המעשה, על התרומה, על העידוד ועל הדאגה היומית-יומית להצלחת המפעל. תודה לבכיה שלוחה לחברי הנהלה של המרכז, לדיקן הפקולטה למדעי היהדות פרופ' יהושע שורץ, שאימץ בחום את מפעלו הלאדינו ומסיע לא ליאוות בקידומו. תודה מהה לגב' חייה אלחיני שעסכה בנאמנות בעריכת הלשון ולמר יהונתן מציג על עבודתו המסורתה בקובצי המחשב של הגילאים. כהפקת תרכות הלאדינו וכшибוורה — שכרכנו.

העורכים

אייד תשס"ד

בפתח הקובלץ

בלאדינא ג רואה אוור במלאת שנה להקמתו של המרכז לחקר הלאדינו ע"ש געימה ויוהשע סלטי באוניברסיטה בר-אילן — מרכז אשר שם לו למטרה לבסס את לימודי הלאדינו ואת חקרה כדי לפולינה עצמאית בתחום המעדן הכלול של לימודי היהדות. אוניברסיטה בר-אילן הינה הקהילה האקדמית הגדולה בישראל בחקר הלאדינו — קהילה של סטודנטים וחוקרים, השואפת להעמיד מתוכה אנשי מחקר המאמצים את הסטודנטים האכווהים ביותר של מזינות מדעית. המרכז לחקר הלאדינו ע"ש געימה ויוהשע סלטי פועל ליד המחלקה לספרות עם ישראל ע"ש נחום ויוסף ברמן שבפקולטה למדעי היהדות, והוא מציע כבר עתה, בתום שנת הפעולות הראשונה שלו, מפעל מחקר והוראה, שיש בהם כדי להאריך את הלאדינו באור חדש ומסקרן. מספרם ההורקן וגדל של תלמידי המחבר, היקף המתעניינים בקורסים ובפעילויות שמציע המרכז,ימי העיון והמרתונים היהודיים, מפגשי אדריכים וסדרת הרצאות לקהל הרחב, שייתוף הפעולה היפה בוירה הבין-לאומית, פיתוחה וביסוסה של ספריית דפוסי לאדינו נדרים, מפעלות מחקר חלוציים — כל אלה מעודדים ומריצים להמשך העשייה.

בלאדינא ג חמישה מאמרם בתחום הלאדינו ובתרבות היהודים-הספרדים, שיש בהם כדי להציג על כיוונים ועל מגמות חדשות. לגילין הזה שתי חטיבות; האחת עניינה קהילה וחברה, והאתה — שירה ופרוזה. פותח את החטיבה הריאוניה מאמרו של ד"ר ירון תראל מן המחלקה לתולדות ישראל באוניברסיטה בר-אילן העוקב אחר נתיב הלבטים שבו צעדו יהודים-ספרדים דוברי לאדינו בשאלת האכת המן ועמלק בכתבי הכנסת, לנוכח היחס המיזיד שפיתחה הקהילה כלפי נותני הסותם, השליטים העותמאנים, ולאור הסלידיה הרובנית שלhalb והחפצתה מן ההתלהמות והאוירה הקרןבלית, שהיא בה כדי לשוכן ולקומם את העולם הנוצרי על היהודים. פרופ' עלייה מיזחס ג'יניאו, המופקדת על הקתדרה לחקר יהדות שאלוניקי ויונן באוניברסיטה תל-אביב, עוקבת במאמרה אחר פרשה חייו המורתקת של אלברט ג'יניאו כשקף לפרשת חייהם המשערת של היהודים-ספרדים דוברי לאדינו בשאלוניקי במעבר שמן התקופה העות'מאנית לתקופה היוונית. מלפת במיוחד היא דמותו של האיש